

Izer Boglárka: Szervezetten belüli non-formális tanulás - A Nemzeti Művelődési Intézet „Látó útjainak” hatása

1. Bevezetés

Minden szakmaterületen, így a közművelődés területén is találhatóak olyan helyi „jó gyakorlatok”, amelyeket érdemes lenne követni, adaptálni más települések számára is. Ezeknek a megosztása jó esetben írott formában történik, azonban számos gyakorlat szóbeszéd vagy személyes tapasztalás útján terjed, amelyek azonban nem minden esetben jutnak el a szakemberekhez. A Nemzeti Művelődési Intézet Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központja azzal a fő céllal indította útjára 2014-ben a „Látó utak” elnevezésű szakmai tevékenységét, hogy a magyarországi helyi „jó gyakorlatokat” (közművelődési, közösségfejlesztési, településfejlesztési) megismertesse a szakmában dolgozó szakemberekkel.

A „Látó utak” megvalósulásának emellett többirányú gyakorlati célja is volt. Egyrészt cél volt, a (kreatív) problémamegoldás átadása, másrészt a szemléletformálás, harmadrészt pedig a résztvevők ismereteinek bővítése a non-formális tanulási folyamat által. A problémamegoldás képessége tanulható, egy település életében adott egy probléma, amely problémára lehet egy másik település már megtalálta a megoldást. A „Látó út” lehetővé teszi, hogy különböző települések képviselői megosszák egymással tapasztalataikat, amely segíthet a problémamegoldás fejlesztésében is. A szemléletformálás folyamata lehetővé teszi, hogy a résztvevők a közösségi művelődést és cselekvőképességet a gyakorlati oldaláról is megismerjék, ezzel is fejlesztve tudásukat és szemléletüket a közművelődés terén. Ezeket összevetve egy tapasztalati tanulásról beszélhetünk, amely során a résztvevők a folyamatok megismerése közben, észrevétlenül tanulnak. Ahogyan Kleisz (2015:15) is kifejti: „A tanulás az egyén tapasztalata és az adott közösségi (szakmai, hálózati kör, munkahelyi kollektíva) kompetenciatartomány interakciójában születik.”

Mielőtt a vizsgálat részleteire és eredményeire kitérnék, a témával kapcsolatban két fontos fogalmi kört bontanék ki a teljesség igénye nélkül, amelyek szorosan kapcsolódnak tanulmányomhoz. Az egyik ilyen fogalmi kör a felnőttkori tanulás formái, ezen belül bővebben a non-formális tanulás, amely a „Látó utak” tanulási keretét adja meg, a másik pedig a „jó gyakorlat” vagy, ahogy angolul mondják „best practice” fogalmát, amely a fent említett szakmai tevékenység fő céljában jelenik meg.

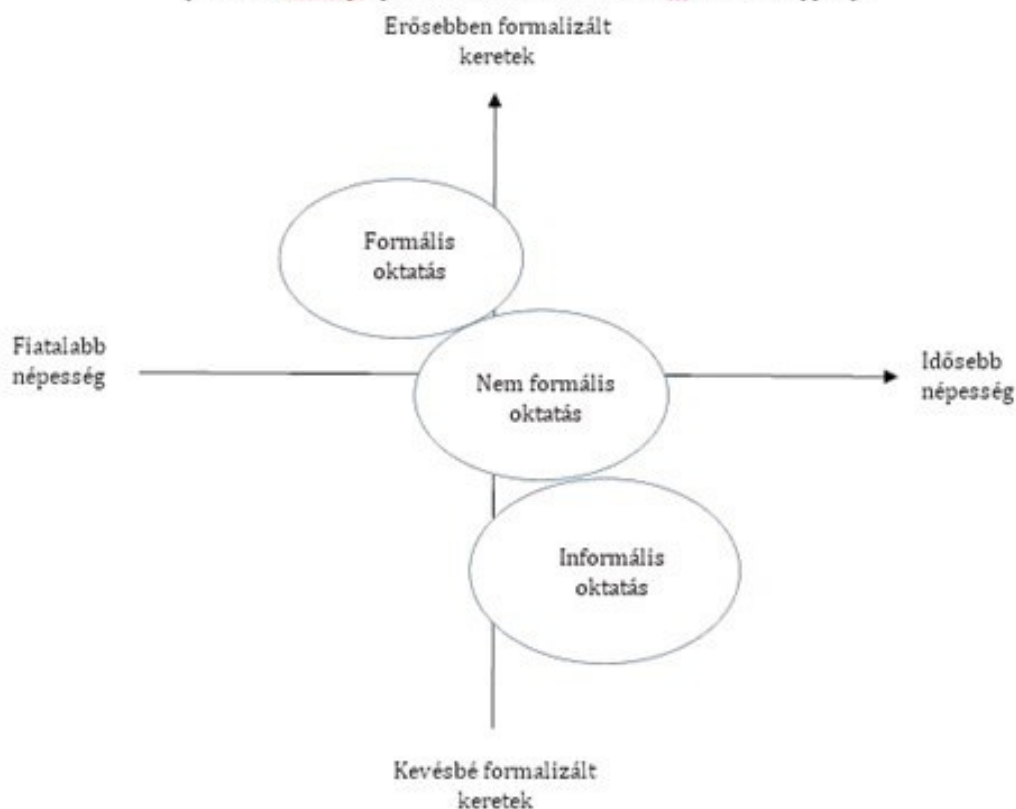
1.1. Felnőttkori tanulás formái

Az Európai Unió „Memorandum az egész életen át tartó tanulásról” (Európai Bizottság 2000) dokumentum alapján a tanulási tartalmak formái szerint megkülönböztetünk *formális tanulást*, *nem formális tanulást* és *informális tanulást*. A fogalom mélyítése és még tisztább értelmezése érdekében a nem formális tanulás definíciója Juhász (2012) alapján a következő: „*Nem formális tanulás*: az iskolarendszerű oktatási és képzési rendszerek mellett történik, és általában nem ismerik el hivatalos végzettséggel, bár tanúsítványt adhat. A nem formális tanulás lehetséges színtere a munkahely, de megvalósulhat civil társadalmi szervezetek és csoportok (pl. civil szervezetek, szakszervezet, politikai pártok) tevékenysége keretében is. Megvalósulhat a formális rendszert kiegészítő szervezetek vagy szolgáltatások révén is (pl. művészeti, zenei kurzusok, sportoktatás vagy vizsgára felkészítő magánoktatás). Célja új ismeretek szerzése, ezáltal a munkaerő-piaci pozíció megtartása vagy megújítása, amely általában tanfolyami jellegű, rövidebb képzések keretében zajlik” (Juhász 2012:278). A non-formális tanulás tulajdonságaihoz sorolhatjuk még, hogy az egyén saját akaratából, tudatosan vállalt, saját tanulási célok kitűzésével jár, időbeli ütemezéssel, tanári, mentori támogatással. A felnőttoktatásban, képzésben mindig is nagy szerepet szántak ennek a tanulási formának, mivel nemcsak egyének, de sajátos társadalmi csoportok szükségleteire is fogékonyan tud reagálni, rendhagyó igényeknek tud eleget tenni atipikus módon, azaz hagyományos eszközöket és módszereket kiváltva, megújítva (Kleisz 2015).

Tanulmányom során a felnőttkori tanulás kifejezést Juhász (2012) alapján, az 1997-es hamburgi nyilatkozat 3. pontja értelmében használom: „A felnőttkori tanulás így értelmezésünk szerint felnőttként bármiféle ismeret vagy készség, sőt akár attitűd elsajátítása, akár intézményen/iskolarendszeren belül vagy kívül történik. Keretei lehetnek formális, nonformális vagy informális rendszerek, ahol direkt vagy véletlenszerű módon történhet a tanulási folyamat” (idézi Juhász 2012:277-278).

1. ábra

A komplex tanulási tevékenység sémája
(Forrás: Forray – Juhász 2009:13 Radó et. al. 2009 alapján)

Forray – Juhász (2009) ábrája alapján, amely a komplex tanulási tevékenység sémáját ábrázolja (1. ábra), a nem formális oktatás közepesen formalizált keretek között zajlik, míg a formális közelebb áll az erősen, az informális oktatás pedig a kevésbé formalizált keretekhez. A nem formális/non-formális oktatás életkori tekintetben közelebb áll az idősebb népességhez, amely abból is eredeztethető, hogy az életkor előrehaladtával az egyén elhagyja az iskolarendszert és belép a munkaerő-piacra. A folyamatos munkavégzés mellett csökken a formális oktatásban eltölthető idő és lehetőség, ezért a munkavállalók inkább non-formális úton képzik magukat, vagy jó esetben a munkáltató képzésként ilyen formán a munkavállalót. „A munkahely társadalom leképező funkcióval is rendelkezik. Tekintettel arra, hogy a munkavégzés mellett a formális tanulásoknak szűkebb, behatárolt terepe maradt, ezért a nem formális és informális tanulás a munkahelyek világában különösen hangsúlyosak” (Erdei 2009:174).

Az évek előrehaladtával a leendő munkavállalók egyre hosszabb ideig vesznek részt az iskolarendszerű képzésben, oktatásban. Egyre később kezdik meg aktív életüket, és azt egyre többször szakítják meg tanulási szakaszokkal. A tanulás ebben az esetben változatos formákban jelenik meg – a tréningektől a legjobb gyakorlat elterjesztésén keresztül a virtuális tanulócsoportokig (Szabó 2008). Ahogyan Torgyik (2012) is kifejti, a munka világában számtalan alkalom nyílik a non-formális és az informális tanulásra, a munkavállaló személyiségének fejlesztésére. „Mindez igen komplex módon valósul meg, azaz a mindennapokban szerteágazó formái vannak a munkavégzéssel összefüggő tanulásnak. A napi feladatok ellátása olyan kompetenciákat kíván, amelyek egy részét a munka világában eltöltött évek alatt fokozatosan, tapasztalati tanulás révén sajátítja el az egyén, s tesz szert azokra az ismeretekre, készségekre, amelyek önmaga individuális értékét, tudástőkéjét növelik” (Torgyik 2012:33). Minden tudás egyfajta beruházás, amely értéket, tőkét, befektetést jelent.

1.2. „Jó gyakorlat” fogalommagyarázatok

A „Látó utak” elindításának fő célja az volt, hogy a magyarországi helyi „jó gyakorlatokat” (közművelődési, közösségfejlesztési, településfejlesztési) megismertesse a hazai szakemberekkel. De mik is azokat a „jó gyakorlatok”?

Ahogy Szabó (2014) fogalmazza, a „jó gyakorlat” kifejezéssel egyre gyakrabban találkozunk, azonban ritkán definiált kifejezésről van szó. A fogalom először az 1970-es évek elején jelent meg az Egyesült Államokban, és fokozatosan nyert teret a különböző szakmaterületek nyelvhasználatában. „Alapja a benchmarking, amely az adott szervezet teljesítményének összemérését, összehasonlítását jelenti az azonos területen működő legjobb szervezetével. A benchmarking feltétele a horizontális tanulás módszereinek, valamint a hálózati rendszerek létrehozásának egyre szélesebb körű és egyre általánosabb alkalmazása” (Papp 2015:8).

A „jó gyakorlat” fogalom számos területen megjelenik úgy, mint a közművelődésben (Hunyadi 2011), pedagógiában (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2013), a múzeumpedagógiában (Bereczki – Sági szerk. 2010), a közösségfejlesztésben (Máté szerk. 2012), a településfejlesztésben (Szabó szerk. 2014) és még sorolhatnák. Közös vonásuk, hogy mindegyik terület egy általános, vagy a saját területére kidolgozott definíciót alkalmaz, és ezeknek a fogalmaknak vannak közös találkozási pontjaik. A következőkben egyes területek „jó gyakorlat” fogalmait mutatom be, majd közös pontjaikat foglalom össze.

Pedagógiai kontextusban a „jó gyakorlat” olyan „innovatív folyamat, módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben meg tapasztalható, több évig sikeresen és hatékonyan alkalmazott, kipróbált, ezért eredményesen adaptálható, fenntartható, fejleszthető, dokumentálható...” (Kerekes – Simon – Szép 2011)

Múzeumpedagógiai összefüggésben a „jó gyakorlat”, „best practice” egy pozitív irányú cselekvés, egy minta, egy folyamat, egy módszer, amelynek jellemzője az innováció, a sikeresség, a mások által és más területen is megvalósuló adaptáció, azaz a sokszorosíthatóság lehetősége és a fenntarthatóság. A „jó gyakorlat” esetében a sikeresség azt jelenti, hogy az alkalmazó számára pozitív eredményeket tud teremteni, az innováció pedig az eredeti ötlet alapján valami egészen új program, gondolat megvalósítását fejezi ki” (Kleisz 2015:9).

Amennyiben a településfejlesztés oldaláról közelítjük meg a fogalmat: a „jó gyakorlat” „egy olyan pozitív irányú cselekvés, amelynek jellemzője, hogy az adott terület célját tekintve sikeres, innovatív, emellett fejleszthető, fenntartható, vagyis saját működését segíti elő, továbbá dokumentálható, sokszorosítható, tehát kommunikálható, megosztható” (Szabó 2014:4-6).

A „jó gyakorlat” fogalmait összegezve elmondhatjuk, hogy azt tekinthetjük „jó gyakorlatnak”, amely: pozitív, innovatív, alkalmazott és kipróbált, hozzájárulhat hasonló rendszerek működéséhez, adaptálható, fenntartható, fejleszthető és kommunikálható, ezáltal továbbadható.

2. A vizsgálatról

A vizsgálat alapvető célja, hogy felmérje a 2014-ben és 2015-ben is két alkalommal megrendezett „Látó utak” tevékenység hatására, a meghívott szakmai kollégák és az Intézeti kollégák körében

megfogalmazódott gondolatokat, esetleges együttműködéseket és a megvalósuló ötleteket, programokat. A program célja a „jó gyakorlatok” megismerése és a szakmai gondolkodás elindítása volt.

A „Látó utakon” összesen 71 fő vett részt, amelyből 25 fő a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, 46 fő pedig polgármesterek, képviselők, közművelődési célú intézmények közművelődési célú civil szervezetek vezetői, munkatársai, valamint a település véleményformálói közül került ki. A szakmai tevékenység keretében azokra a településekre látogattak el a résztvevők, ahol olyan gazdaságélénkítő „jó gyakorlattal” ismerkedhettek meg, amelyet aztán továbbgondolva, lehetőségeik szerint, akár saját településükön is meg tudnak majd valósítani.

A felmérésnek két, egymással párhuzamosan zajló fázisa volt:

I. A külsős meghívott szakmai résztvevők (46 fő) megkérdezése

A „Látó utak” hatását a résztvevők megkérdezésével mértük fel félig strukturált interjú formájában. A megkérdezést a Nemzeti Művelődési Intézet azon megyei munkatársai végezték, akik maguk is részt vettek a „Látó utakon”. Az interjú során 46 külsős résztvevőt kérdeztünk meg, és azt mértük, hogy a „Látó utak” előtt és után milyen volt a települések helyzete, a „Látó úton” való részvétel segített-e fejleszteni a települést, annak programjait, gazdaságát, sikerült-e adaptálni „jó gyakorlatot”.

II. Az Intézet munkatársainak (25 fő) megkérdezése

Az Intézeti munkatársak önkitöltős módon válaszoltak online az interjúkérdésekre.

A „Látó utak” megszervezése során a települések kiválasztásánál az alábbi tényezők voltak fontosak:

A településeket elsősorban a Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központja választotta ki a Nemzeti Művelődési Intézet megyei irodáinak egyeztetésével. Így volt ez például a Tolna megyei látogatásnál (2014. november) is, ahol a Tolna megyei iroda értékelése és ajánlata alapján választották ki a meglátogatott településeket. A kiválasztáskor fontos kritérium volt, hogy olyan gócpontokat válasszanak ki, ahol több olyan település van egymás közelében, amelynek „jó gyakorlatai” hasznosítható példával szolgálhatnak. Ezek között a települések között a távolság ne legyen nagy, így akár 1 vagy 2 nap alatt több „jó gyakorlatot” is megismerhetnek a résztvevők, és az utazás kis százalékát teszi ki majd a programnak. Az utazás során fontos volt, hogy maguk a résztvevők is megismerjék egymást, hiszen egy autóban utaztak és együtt töltöttek el 1-2 napot. Az ismerkedés már a program elején megtörtént, vagy az első este volt egy olyan közös informális est, ahol a résztvevők egymás munkáját, tevékenységeit kötetlenebb formában megismerhették.

A kiválasztott település esetében fontos volt, hogy a település lakosságszáma ne térjen el jelentősen azoknak a településeknek a lélekszámától, amelyek képviselői odalátogatnak. Ellenkező esetben a „jó gyakorlatok” félrevezethetőek is lehetnek. Egy több ezer fős településen például más szempontok alapján kell megszervezni egy rendezvényt, mint egy pár száz fős kistelepülés esetében.

Megszervezett „Látó utak”:

- 2014. július (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei út)

- 2014. november (Tolna megyei út)
- 2015. június (Veszprém-Vas-Zala megyei út)
- 2015. november (Duna-Tisza köze)

További fontos szempont volt, hogy olyan kulcsembereket kérjenek fel a településen, aki/akik tesznek vagy tenni akarnak a település életéért, és ez a tetterő más számára is motiváló erő tud lenni.

A „Látó utak” program hosszú távú célja az, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet olyan mintaprogramot alakítson ki, amely hozzásegíti a közművelődésben dolgozó szakembereket ahhoz, hogy non-formális úton is hozzájussanak olyan jó gyakorlatokhoz, tapasztalatokhoz, amelyeket a szakirodalmakból nem lehet megismerni, csak személyesen megélni. A Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központ szerint, a „Látó utak” hosszú távú célja az, hogy minden megyében legyen legalább egyszer „jó gyakorlat” és minden megye ugyancsak legyen legalább egyszer a „Látó utak” résztvevője, ezzel is megismerve a szakma sokszínűségét és kreativitását, inspirációt nyújtva a szakembereknek a mindennapi munkájukhoz.

3. A vizsgálat összefoglaló eredményei

A „Látó utak” hatásmérésének két, egymással párhuzamosan zajló fázisa volt, amely elsősorban a meghívott szakmai résztvevők, másodsorban pedig az Intézeti munkatársak megkérdezését jelentette. A vizsgálat összefoglaló eredményeit eszerint mutatom be.

3.1. Meghívott szakmai résztvevők online interjúinak összegző megállapításai

A 46 fő meghívott szakmai résztvevők közül 37 fővel sikerült felvenni a megyei módszertani irodák kollégáinak az interjút. A hiányzó résztvevők vagy nem dolgoznak már a településen olyan pozícióban, mint a „Látó utak” alatt, vagy egyéb ok miatt nem tudták elérni őket a kollégák. A válaszadó résztvevők közül legtöbben polgármesteri pozícióban (13 fő) dolgoznak, vagy közművelődési intézmények vezető (4 fő), vagy közművelődésben dolgozók, a település meghatározó személyei, hangadói. „A különféle informális és non-formális tanulási, képzési módokban való részvétel nemcsak a leszakadás hatékony ellenszere és a felzárkóztatás jótékony eszköze, de csírája a polgári létforma kialakulásának is. Tapasztalataink és a szakirodalom szerint azok, akik aktívan részt vesznek ilyen jellegű tevékenységekben, más területen is aktívabbakká, a közösségért tenni akarókká válnak. Közülük kerülnek ki a falu/városvédő egyesületek és más helyi szerveződések kulcsemberei. Sokszor őket találjuk meg a helyi média közreműködői, a lakóhely parkosítását kezdeményezői, a helyi fesztiválok, ünnepek önkéntes segítői, de az állampolgári jogaikért küzdők élharcosai és szervezői között is” (Hunyadi 2011:18). Hunyadi Zsuzsa megállapítása helytálló és alátámasztja azt, hogy a települések kulcsemberei megragadják azokat a non-formális, informális tanulási alkalmakat, amelyek résztvevőjeként tanulhatnak, fejleszthetik önmagukat, és a megszerzett ismereteik még a településük javára is válhatnak majd.

A meghívott szakmai résztvevők az interjúk során egy rövid SWOT elemzést készítettek a településükről. Szinte valamennyi tényező esetében elmondhatjuk, hogy közel azonos dolgokat tekintenek a résztvevők meghatározónak.

Az erősségek tekintetében elmondható, hogy az interjúalanyok a legjelentősebbnek a településük épített és természeti adottságait tekintik. Meghatározó még a civil szervezetek jelenléte és aktivitása, a sokszínű kulturálódási és szórakozási lehetőségek, valamint a köz- és kiszolgáló épületek megléte, az emberek és a közösségek összetartása.

3. ábra: „Kérjük, mutassa be saját települését! Térjen ki a gyengeségeire!”
(említések száma)

A gyengeségeket összegezve megállapíthatjuk, hogy leginkább a munkahelyek hiánya, a rossz infrastruktúra (közlekedés, utak minősége stb.), a gyenge civil aktivitás, a köz- és kiszolgáló épületek hiánya, valamint az alacsony lakosságszám a jellemző.

4. ábra: „Kérjük, mutassa be saját települését! Térjen ki a lehetőségeire!”
(említések száma)

A település lehetőségeinek leginkább a turizmust, a vendéglátást, a helyi adottságok és értékek kihasználását és fejlesztését, az épített és természeti adottságokat, valamint az önfenntartó gazdálkodás (növénytermesztés, állattenyésztés) bevezetését tekintik.

Legjellemzőbb veszélynek a település előregedését gondolták a válaszadók, amelyet még a fiatalok elvándorlása is tetézt. Hangsúlyos veszélyként jelentkezik még az etnikai problémák kezelése, a munkalehetőségek hiánya és azok a leromló és elhanyagolt ingatlanok, amelyek rontják a települések összképét.

Összességében elmondható, hogy a meghívott szakmai résztvevők a település erősségét tekintik meghatározónak, a 7 fokú skálán 6,2 pontra értékelték, míg a gyengeségeket, veszélyeket és lehetőségeket egyaránt 5,3 pontra értékelték.

A települések közművelődési intézménnyel és civil szervezetekkel való ellátottságáról a 37 fő közül 31 fő nyilatkozta, hogy mind a kettő létezik a településen. A 31 közművelődési intézmény együttműködik az önkormányzattal. Ez a kapcsolat főként a lakosság részére szervezett közösségi és kulturális rendezvények és egyéb települési programok szervezésében és kivitelezésében valósul meg. Az együttműködés szintjét egy 7 fokú skálán 6,16 pontra értékelték a résztvevők. A 31 civil szervezet közül 28 működik együtt az önkormányzattal. Az együttműködés itt is, mint a közművelődési intézmények esetében is, a lakosoknak szervezett kulturális és közösségi rendezvények, programok közös megszervezésében és lebonyolításában valósul meg. Az együttműködés szintjét 7 fokú skálán 6,25 pontra értékelték, azaz magasabbra, mint a közművelődési intézmények esetében.

A meghívott szakmai résztvevők a 7 fokú skálán 6,54 pontra minősítették a „Látó utak” hasznosságát. Mindannyian értékes tapasztalat- és információszerzési alkalomnak gondolták azt. Hasznosíthatónak találták a kapcsolatépítés szempontjából is, továbbá új gyakorlatokat és megoldási lehetőségeket ismerhettek meg a felmerülő problémákra, amelyeket akár saját településükön is alkalmazni tudnak majd. A folytonos tanulás és művelődési alkalmak keresése ilyen szempontból is fontos, hiszen „Minden művelődési folyamatban egyben tanulunk is, legyen az

akár befogadó (pl. színházi látogatás), vagy aktív (pl. néptáncsoport tagság) művelődési folyamat. És minden tanulási folyamat egyben hozzájárul a műveltségünkhöz, művelődésünkhöz: a folyamatosan tanulók a művelődésből is aktívabban veszik ki a részüket. A tanulás és a művelődés összefügg a folytonos fejlődés, fejlődni akarás igényével, így a társadalomfejlesztés fontos cselekvései” (Juhász 2014:7).

A meghívott szakmai résztvevők érdeklődését leginkább a szociális szövetkezetek, a hagyományőrzés, helyi értékek ápolása, a település önfenntartóvá válása és a megújuló energia adta lehetőségek keltették fel. Ezek a tevékenységek már korábban is foglalkoztatták a résztvevőket, azonban ezeket konkrétan kevesen, mindössze 4-en ismerték a 37 főből. Mindegyik település „jó gyakorlata” hatással volt ugyan a résztvevőkre, azonban leginkább Bácsalmás szociális szövetkezete és civil kezdeményezései, Udvari gazdaságfejlesztési projektje (önellátó település, szárító, savanyító üzem), valamint Györköny és Gyulaj (közfoglalkoztatás, közösségfejlesztés) programjai váltották ki a legnagyobb érdeklődést. A megkérdezettek állítása szerint, ezeket az elképzeléseket saját településükre is szeretnék majd adaptálni.

A „Látó úton” tapasztaltak a 37 megkérdezett közül 20 fő esetében indítottak el fejlesztést/fejlesztéseket a településen. A település gazdaságát figyelembe véve, ezek a fejlesztések főként az önfenntartó településsé válást célozták meg (növénytermesztés és állattenyésztés), de megjelent még a turizmusfejlesztés és a megújuló energia felhasználása is. A település társadalmi-kulturális életét tekintve, leginkább közösségi terek létrehozásában és fejlesztésében, továbbá színesebb kulturális programok szervezésében valósult meg a fejlesztés. A résztvevők közül 17 fő nyilatkozta azt, hogy a „Látó út” során született ötletek és példák meg is valósultak különböző programok és tevékenységek formájában.

A kapcsolatépítés a meghívott szakmai résztvevők számára is meghatározó volt, 37 főből 30 fő tudta gazdagítani kapcsolati tőkéjét a többi szakmai résztvevő megismerésével. Ezek közül 5 főnek sikerült együttműködést is kialakítania, amelyek főként szakmai napokra, konferenciákra történő kölcsönös meghívásokat jelentettek. A meglátogatott intézményekkel szintén 5 főnek sikerült pályázatírásban együttműködni, jó gyakorlatokat, módszereket átadni és átvenni, valamint előadásokat tartani a tapasztalatokról. A Nemzeti Művelődési Intézet megyei módszertani irodáival a válaszadók közül 29 fő vette fel a kapcsolatot a „Látó utak” lezárultával. A válaszok alapján összességében elmondhatjuk, hogy a Kapunyitogató programsorozatban, helyi értéktár létrehozásában, közös programok szervezésében, pajtaszínház alakításában működtek együtt. Minden esetben elmondható, hogy javult és szorosabbá vált a kapcsolat a Nemzeti Művelődési Intézet megyei módszertani irodája és az adott település között. „A gondolataink összekapcsolódnak, közösen új tartalmakat fedezünk fel, létrejön a hatás és visszahatás. A közösség tudásra gyakorolt multiplikátor hatásai mellett persze nem elhanyagolható maga a közösségi érzület, a „mi-tudat” értéke sem. A közösség megerősíti a tanultak hatását, helyreterjesz a félreértéseket, lehetőséget ad közös gondolkodásra, vitára, önmagunk kipróbálására” (Juhász 2014:7).

Összességében megállapíthatjuk, hogy a „Látó úton” részt vett külső szakmai résztvevők nagyon pozitívnak, hasznosnak értékelték a szakmai utat. A szakmai utak során értékes tapasztalatokkal, információkkal, kapcsolatokkal gazdagodtak és nagyon hatékony módszernek ítélték meg a „jó gyakorlatok” és ismeretek átadása céljából.

3.2. Intézeti munkatársak online interjúinak összegző megállapításai

A „Látó utakon” a Nemzeti Művelődési Intézet 25 munkatársa vett részt, akik közül 19 fő küldte vissza az online interjút. (6 fő a vizsgálat időpontjában már nem dolgozott az Intézetben.) Az országos és megyénkénti lefedettség nem volt biztosított, mivel nem minden megyéből érkeztek munkatársak a „Látó utakra”.

Összegezve elmondható, hogy a „Látó úton” tapasztaltakat a munkatársak egyéni szinten is hasznosítani tudták. Új ötleteket, inspirációkat kaptak a mindennapi munkájukhoz (pl. programok tervezéséhez, szervezéséhez és lebonyolításához stb.), a szakmai kérdésekre vonatkozó rálátásuk bővült. Tapasztalatot szerezhettek, kapcsolatokat építhettek és információt cserélhettek, mind az intézeti kollégájukkal, mind a meghívott szakmai résztvevőkkel, mind a meglátogatott települések képviselőivel. A „durkói” önnevelés a munkatársak körében is megfigyelhető volt, hiszen „Durkó véleménye szerint az önnevelés közbeiktatódásával valósul meg az a nagyon fontos sajátosság, hogy a gyermek (vagy felnőtt), mint nevelési folyamat részese, úgy lesz „tárgya” a nevelésnek, hogy ugyanakkor mindvégig aktív alanya is lesz annak, öntevékeny részese személyisége differenciálódásának, képességei kibontakozásának, egészében a nevelődésnek” (Márkus 2009:62).

A megyei módszertani irodák munkatársai közül lényegében mindenki kamatoztatni tudta a tapasztaltakat. Az egyéni szintű hasznosításhoz hasonlóan, itt is jelentős eredménynek számított a kapcsolatépítés, a tapasztalatszerzés és az informális úton történő ismeretek szélesítése. A megyei irodai szintű hasznosítás egyik fontos hozadéka, hogy nemcsak a külső kapcsolatépítés volt jelentős, hanem a belső kollegiális kapcsolatok és együttműködések is erősödtek, amely hosszú távon hozzájárul az iroda jobb működéséhez, a szakmai munka gazdagításához.

Az Intézeti munkatársak válaszai alapján elmondhatjuk, hogy a meghívott szakmai résztvevők összességében hasznosítani tudták a „Látó úton” tapasztaltakat, amelyek új ötletek, tapasztalatok szerzésében, tapasztalatcserében és informális tanulásban valósultak meg. Továbbá kiemelték, hogy a résztvevők között elindult közös gondolkodás is fontos hozadéka lett a „Látó utaknak”. A közös gondolkodás mellett a több napos szakmai útnak közösségformáló ereje is volt, amelyet a résztvevők pozitívként éltek meg.

Összegezve tehát elmondhatjuk, hogy a „Látó út” a munkatársak szakmai ismereteinek bővítéséhez és szemléletük formálásához járult hozzá. Mind a munkatársak, mind a megyei iroda közösen is tudta hasznosítani a látottakat. A munkatársak a szakmai utak során egyértelműen bővíteni tudták kapcsolati hálójukat a meghívott külsős szakmai résztvevőkkel. 6 fő azt is jelezte, hogy konkrét együttműködés alakult ki a résztvevők között a projektnek köszönhetően. Ezek többnyire olyan feladatfinanszírozási projektekhez kapcsolódtak, mint helyi értéktárak kialakítása, értéktár napok megszervezése. 3 fő jelezte, hogy a meglátogatott intézményekkel is kialakult közös kezdeményezés. A megvalósuló együttműködések főként közös szakmai programokban valósultak meg, valamint előadónak kérték fel a meglátogatott intézmény képviselőjét. Mindent összevetve elmondhatjuk, hogy a „Látó út” az intézeti munkatársak körében elérte célját. A résztvevők olyan non-formális tanulási folyamatnak lehettek a részesei, amelyekben ismereteiket, tapasztalataikat bővíthették. Ez a tanulás a későbbiekben hozzájárul majd a szakmai készségeik fejlesztéséhez, szemléletük formálásához. A „Látó utak” mindezek mellett a kapcsolatok építése és további erősítése szempontjából is nagyon hasznosak voltak minden résztvevő számára.

4. Összegzés

A Nemzeti Művelődési Intézet „Látó út” elnevezésű szakmai tevékenységének fő célja az volt, hogy non-formális tanulási alkalmak keretében megismertesse azokat a közművelődési, közösségfejlesztési és településfejlesztési „jó gyakorlatokat”, amelyeket továbbgondolva a saját településükön is kamatoztatni tudnak. Elmondható, hogy a meghívott résztvevők és a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai is egyöntetűen hasznosnak találták a Programban való részvételt. A „jó gyakorlatokkal” való személyes találkozás újszerűen és innovatívan hatott a résztvevőkre, és mivel már egy kipróbált és alkalmazott módszert tekinthettek meg, így több esetben is adaptálható újtásként tekinthettek a „Látó út” során megtekintett „jó gyakorlatokra”. Ahogyan az egyik interjúalany fogalmazta:

"Az egyik leghatékonyabb forma egy országos falufejlesztési módszertani Börze működtetésére, az azonos - korszerű - szemléletű kollégák hálójának jó erősítője, a résztvevők innovatív megtermékenyítője". (Tolna megye, Sióagárd)

Megjegyzés: A „Látó út” kutatást a Nemzeti Művelődési Intézet Országos Tudományos és Felsőoktatási Központja koordinálta a Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központjának közreműködésével. Közreműködő kutatók a szerzőn túl: Az Országos Tudományos és Felsőoktatási Központ részéről: Dr. Juhász Erika, központvezető; Ponyi László, szakmai munkatárs; G. Furulyás Katalin, kutató; a Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központja részéről: Jantyik Zsolt, központvezető; Katona Mária, szakmai munkatársa.

Felhasznált irodalom:

- Bereczki Ibolya – Ságghi Ilona (szerk.) (2010): Tudás és gyakorlat. Múzeumpedagógiai módszerek- európai példák és hazai alkalmazások. Módszertani fejlesztés. Múzeumi iránytű 5. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 9. p.
- Erdei Gábor (2009): A nem formális és informális tanulás feltérképezése: a munkahelyi tanulások regionális szegmensei. In: Forray R. Katalin – Juhász Erika (szerk.): Nonformális – informális – autonóm tanulás. Debreceni Egyetem, Debrecen, 173-180. p.
- Forray R. Katalin – Juhász Erika (2009): A felnőttkori autonóm tanulás és tudáskorrekció elköteleződés. In: Forray R. Katalin – Juhász Erika (szerk.): Nonformális – informális – autonóm tanulás. Debreceni Egyetem, Debrecen, 12-37. p.
- Hunyadi Zsuzsa (2011): A közművelődés lehetőségei a társadalmi felzárkóztatásban. In: SZÍN, 16. évf. 3. szám. 4-20. p.
- Juhász Erika (2012): Felnőtt autonóm tanulók. In: Juhász Erika – Chrappán Magdolna (szerk.): Tanulás és művelődés. Debreceni Egyetem TEK BTK, Debrecen, 277-284. p.
- Juhász Erika (2014): Közösségben művelődni és tanulni. In: Juhász Erika (szerk.): Községi művelődés – közösségi tanulás. Debreceni Egyetem, Debrecen, 7-8. p.
- Kleisz Teréz (2015): Az atipikus/non-formális tanulás a kulturális intézmények és az iskolák kapcsolatában – Szakmai megfontolások, témafelvetések egy pécsi műhelyben. In: Németh Balázs (szerk.): Pécsi Tanuló Város – Régió Fórum. Tanulmányok, elemzések. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 7-26. p.

- Márkus Edina (2009): Durkói gondolatok az öznevelési, önművelési képesség fejlődéséről, fejlesztéséről. In: Forray R. Katalin – Juhász Erika (szerk.): Nonformális – informális – autonóm tanulás. Debreceni Egyetem, Debrecen, 58-63. p.
- Máté Krisztina (szerk.) (2012): Szatmári épülő közösségek. A TÁMOP-3.2.3-09/2-2010-0050 azonosítószámú projekt zárókötet. Mátészalka, Infó-West Kft. Nyomdaüzeme
- Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (2013): A pedagógiai jó gyakorlatok szakmai elvárásairól készült koncepció – a jó gyakorlat fogalmának és kritériumrendszerének kialakításához – Stratégiai vitaanyag. Elérhető: https://ofi.hu/sites/default/files/jo_gyakorlat_strategia_vitaanyag.pdf Letöltés ideje: 2016.10.24.
- Papp László (szerk.) (2015): Jót, Jól. A jó gyakorlatok helye és szerepe a köznevelés-fejlesztés rendszerében. Elérhető: https://educatio.hu/pub_bin/download/tamop311_II/eredmenyek/jo_gyakorlat/jogyakorlat_zarokotet.p Letöltés ideje: 2016.10.03.
- Szabó Beáta (szerk.) (2014): Jó gyakorlat koncepció kidolgozása, a jó gyakorlat kiválasztás kritériumainak meghatározása. Elérhető: http://www.gff-mezotur.hu/images/leader/leader_egyuttmukodes_jo_gyakorlat_kutatas_koncepcio.pdf Letöltés ideje: 2016.10.03.
- Szabó Katalin (2008): Tanulás a munkahelyeken és a munkahelyekért. In: Educatio, 17. évf. 2. szám, 218-231. p.
- Torgyik Judit (2012): A tanulás színterei felnőtt- és időskorban. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.